

Talousvaliokunnalle

Hallituksen esitys HE 126/2022 eduskunnalle laiksi kaivoslain muuttamisesta

Kysymys

Talousvaliokunta on pyytänyt lausuntoa kansallisen turvallisuuden näkökohtien huomioon ottamisesta kaivoslain sääntelyssä. Talousvaliokunta harkitsee sääntelyn täsmentämistä ensisijaisesti siten, että asiaa koskeva päätöksentekovelvollisuus olisi osoitettu työ- ja elinkeinoministeriölle. Talousvaliokunta on pyytänyt arviota myös ehdotetusta kansallisen turvallisuuden määritelmästä ja siitä, kattaako määritelmä riittävällä tavalla asiaan liittyvät eri näkökulmat.

Yleistä

Sisäministeriö kiittää mahdollisuudesta osallistua valmisteluun. Edeltävässä 10.11.2022 päivätyssä sisäministeriön lausunnossa esitetyt sääntelyratkaisut on asianmukaisesti huomioitu työ- ja elinkeinoministeriön 24.11.2022 päivätyssä vastineessa. Vastineessa esitetyt pykäläehdotukset perusteluineen ovat kattavat ja antavat mahdollisuuden harkita malminetsintä- ja kaivoslupaprosessin merkittäviä päätöstilanteita kansallisen turvallisuuden kannalta aina luvan myöntämisestä sen peruuttamiseen saakka.

Kansallisen turvallisuuden määritelmästä

Perustuslain esitöiden (HE 198/2017 vp) mukaan valtioilla on varsin laaja harkintamarginaali sen suhteen, millaisen toiminnan ne katsovat vaarantavan kansallista turvallisuutta. Kansalliseen turvallisuuteen saattaa kohdistua monenlaisia uhkia, joita on vaikea ennakoida tai määritellä etukäteen. Kansallisen turvallisuuden määrittelyssä on näin ollen sallittua liikkumatilaa. Olennaisinta on nimenomaan talousvaliokunnan esille nostama kysymys siitä, onko valittu määritelmä riittävän kattava. Tässä otetun kannan mukaan on. Työ- ja elinkeinoministeriön ehdottamassa kansallisen turvallisuuden määritelmässä täsmällistetään kansallisen turvallisuuden osatekijöistä esimerkiksi kaivostoiminnan yhteydessä olennainen huoltovarmuus ja

yhteiskunnan kannalta välttämätön infrastruktuuri, mutta huomioidaan myös eteen tulevien tilanteiden moninaisuus kaatolausekkeella *”muuta näihin rinnastettavaa kansallista tai yhteiskunnallista etua”*. Määritelmää voi pitää kaivoslain yhteydessä onnistuneena.

Lausunnonantajista

Työ- ja elinkeinoministeriön vastineessa (s. 4) todetaan, että *”Kaivosviranomaisen pyytäisi muilta viranomaisilta lausuntoa siitä, saattaisiko luvan mukainen toiminta vaarantaa kansallista turvallisuutta”*. Tällaisissa tilanteissa lausunnonantajiksi on ehdotettu ainakin puolustusministeriötä ja tarpeen mukaan muitakin asian selvittämisen kannalta keskeisiä viranomaisia. Poikkihallinnollinen kuuleminen ja laaja yhteistyö on tärkeää kaikissa hankkeissa ja toiminnassa, joista voi aiheutua vaikutuksia kansalliselle turvallisuudelle. Kansallisen turvallisuuden ja maanpuolustuksen näkökulmia arvioidaan ensisijaisesti sisäministeriössä, puolustusministeriössä ja ulkoministeriössä. Näitä tahoja olisi aina syytä konsultoida nyt puheena olevassa lausuntomenettelyssä. Muut tarpeen mukaan kuultavat tahot on asianmukaisesti tunnistettu ja mainittu selvityksessä. Näiden, kuten suojelupoliisin ja huoltovarmuuskeskuksen, lisäksi voitaisiin kuitenkin mainita turvallisuuskomitean sihteeristö. Turvallisuuskomitea avustaa valtioneuvostoa ja ministeriöitä laajoissa kokonaisturvallisuuteen liittyvissä asioissa.

Päätöksenteosta

Vastineessa ehdotetaan (s. 6) vaihtoehtoisesti, että joko valtioneuvosto tai työ- ja elinkeinoministeriö ratkaisee asian, jos toiminnan arvioidaan vaarantavan kansallista turvallisuutta. Kuten vastineessakin todetaan (s. 1-2), *”Kansallisen turvallisuuden näkökohtien osalta päätöksenteko kuuluisi luonteenomaisesti valtioneuvoston yleisistunnolle, koska kyse on kansallisesta turvallisuudesta ja koskee useampaa hallinnonalaa”*. Tämä kanta otettiin myös sisäministeriön aiemmassa lausunnossa (s. 3), jossa todetaan, että *”pätöksenteko [kansallisen turvallisuuden kysymyksissä] on usein laajakantoista ja periaatteellisesti tärkeää, ja kuuluu siksi luontevimmin valtioneuvoston ratkaisuvallan piiriin”*. Tämän vuoksi, ja ottaen huomioon myös ulkomaalaisten yritysostojen seurannasta annetun lain 3.1 §:ssä tehty ratkaisu, tarkoituksenmukaisinta ja johdonmukaisinta olisi osoittaa kansallisen turvallisuuden näkökohdat huomioiva päätöksenteko valtioneuvostolle.